

דמאי אינם אסורים אלא מדרבנן, שהרי מן התורה יש לסמוך על
 כך שרוב עמי הארץ מעשיהן דין ואין חוב לעשרם, בזה הקילו
 חכמים שאין צריך להפרישו. ואין להביא ראיה מזה שאף בשאר
 איסורים אין בית דין מצווים להפרישו.
 הגמרא מקשה שרבי יוחנן סותר את עצמו: **אֵלָּא מַעְמָא דְּרַמְאִי, הָא**
וְדַאי בְּעָא לְעִשּׁוּרִי – מדברי רבי יוחנן משמע שדווקא בדמאי הקילו
 שאין האב צריך להפרישו, אבל בטבל ודאי, היה האב צריך
 לעשרם, ונמצא שסובר שקטן האוכל נבלות בית דין מצווים
 להפרישו. והרי **הָאֵמֶר רַבִּי יוֹחָנָן לְעִיל**, לגבי מה ששנינו שקטן הבא
 לכבות דליקה אומרים לו אל תכבה, שרק **בְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת אֱבִי**
 צריך להפרישו, ונמצא שסובר שבעושה על דעת עצמו אין בית
 דין מצווים להפרישו.
 מתרצת הגמרא: **אֵלָּא רַבִּי יוֹחָנָן סְפִיקֵי מְסַפְקָא לִיה** – רבי יוחנן היה
 מסופק בדין זה של קטן העובר איסור אם צריך להפרישו או לא,
קָאִי הָכָא מְדַחֵי קָאִי הָכָא מְדַחֵי – ולכן כשהביאו ראיה מקטן שבא
 לכבות שמצווים להפרישו, דחה שאפשר להעמיד בעושה על
 דעת אביו, אבל בעושה מדעת עצמו אפשר שאין מצווים
 להפרישו. וכשהביאו ראיה ממצא פירות עם הארץ ביד הקטן,
 שאין מצווים להפרישו, דחה שאפשר לומר שבדמאי הקילו, אבל
 בשאר איסורים יתכן שמצווים להפרישו.
 הגמרא מביאה ראיה לרבי פדת: **תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּבֵרִיתָא, כִּן קֹטֵן**
שֶׁל חֶבֶר בָּהֵן (ו-תלמיד חכם כהן הוזהר בידינו טומאה וטהרה)
שְׁרָגִיל לִילָף אֶצְל אַבִּי אִמּוֹ שהוא **בָּהֵן עִם הָאָרֶץ, אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא**
יֵאָכְלֵנוּ תְּרוּמָה טָמְאָה. ואף אם **מִצָּא בְּיָדוֹ** של בנו פירות שקיבל
 אצל אביו אמו, **אֵין יִקְוֶה** לו' להפרישו מהם מחשש שהם תרומה
 טמאה. ומוכח מבריייתא זו שאף באיסור דאורייתא אין בית דין
 מצווים להפרישו.
 דוחה הגמרא: ברייתא זו עוסקת בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן, ואף אם נטמא
 אינם אסורים אלא מדרבנן, ובוה כולם מודים שאין צריך
 להפרישו. אבל באיסור תורה אפשר שבית דין מצווים להפרישו.
 הגמרא מביאה ראיה נוספת שקטן העובר על איסור אין בית דין
 מצווים להפרישו: **תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּבֵרִיתָא, יוֹנֵק תֵּינוּק שֶׁל**
יִשְׂרָאֵלִית וְהוֹלֵךְ מַעֲבֹרֶת בּוֹכְבִּים, וכן יונק מִבֶּהֱמָה טָמְאָה, וְאֵין
 חוֹשְׁשִׁין בְּיוֹנֵק שְׁקֵץ – אין חוששים להפרישו מכך משום שהוא יונק
 דבר המשוקץ שאסור מן התורה. וְאִמְנָם לֹא יֵאָכְלֵנוּ בִּידֵי נְבִלּוֹת
 וּמִרְשׁוֹת שְׁקָצִים וְרָמָשִׁים. וּמִבּוֹלֵן הַתֵּינוּק יוֹנֵק מִהֶם וְאִפְּלוּ בִּשְׂבֵת,
 ואין להפרישו משום איסור 'מפרק' בשבת. וּבְגִדוֹל אֶסּוּר לו' לינוק
 מבהמה טמאה, או לינוק בשבת, משום מלאכת 'דש', שמפרק את
 החלב ממקום גידולו. אֲבָא שְׁאֵאל אֱמִיר, נִוְהֵינן חֵינֵי שְׁגִדוֹלִים הֵיוּ
 יוֹנֵקִים מִבֶּהֱמָה טָהוֹרָה בְּיוֹם טוֹב. הגמרא מפרשת את הראיה: קִתְּנִי
 מִהֵיא – מכל מקום שנינו בבריייתא, **אֵין חוֹשְׁשִׁין בְּיוֹנֵק שְׁקֵץ** והיינו
 שמתכוין שיתנוק לינוק אף חלב בהמה טמאה האסור מן התורה,
 ומוכח שקטן האוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו.
 דוחה הגמרא: הָתָם – שם הטעם שמניחים לתינוק לינוק חלב
 טמאה הוא מִשּׁוּם סְכָנָה, שאם לא יינק ימות בצמא, כיון שאין שם
 חלב כשר.
 מקשה הגמרא: **אִי הָכִי גִדּוֹל נָמִי** – אם אכן מדובר בבריייתא באופן
 של סכנה, הרי גם לגדול היה צריך להתיר לו לינוק בשבת משום
 סכנה, ומדוע שנינו בבריייתא שבגדול אסור. מתרצת הגמרא: גִּדּוֹל
בְּעֵי אֱוִימָדָא – גדול צריך לאמוד אותו אם הוא אכן בכלל סכנה,
 שיתכן שיכול להמתין עד אחר שבת בלא שיבוא לידי סכנה, ולכן
 אין מתירים לו עד שיאמדהו.
 שואלת הגמרא: אם כן קִטְּנִי נָמִי לִיבְעֵי אֱוִימָדָא – אף קטן מדוע
 התירו לו חלב בהמה טמאה וכן לינוק בשבת, ולא הצריכוהו
 אומדנא אם הוא בכלל סכנה. מיישבת הגמרא: **אֱמִיר רַב הוּנָא בְּרִיה**
דְּרַבִּי הוֹשִׁיעַ, קָתַם תֵּינוּק כְּסוּכָן אֶצְל חֶלֶב, ולכן יכולים ליתן לו חלב
 מבהמה טמאה וכן לינוק בשבת ללא אומדנא, אבל סתם גדול
 אינו מסוכן אצל חלב וצריך אומדנא אם הוא מסוכן.
 הגמרא מבארת את דברי אבא שאול בבריייתא: אֲבָא שְׁאֵאל אֱמִיר,

דְּבַר טָלִי וְטָלִיא וְלִיטְיָלוֹ הָתָם – לך תנהיג לשם ילד וילדה קטנים
 שישחקו שם, **דַּאי מְשַׁבְּחִי לָהּ מֵיְיָ לָהּ** – שמתוך כך אם ימצאו
 שם את המפתחות שאבדו יביאום אליך מעצמם. מדייקת הגמרא
 מתוך המעשה: **אֵלָּמָא קָכְבֶּר** – מוכח מכאן שרבי פדת סובר, שְׁקֵץ
 הַאוֹכֵל נְבִלּוֹת או עובר על שאר איסורים, **אֵין בֵּית דִּין מְצֻוִּין**
 לְהַפְרִישׁוֹ מִלַּעֲבֹר עַל אִיסוּר תּוֹרָה, שאם לא כן כיצד התיר רבי
 פדת להביא קטנים שיעברו על איסור טלטול ברשות הרבים
 בשבת.
 הגמרא מביאה ראיה לשיטת רבי פדת: **לִימָא מְסִיעֵי לִיה** – האם
 נאמר שהבריייתא דלחלן מסייעת לשיטת רבי פדת, ששנינו
 בבריייתא, **לֹא יֵאָמֵר אָדָם לְתִינוּק דְּהֵינּוּ קֹטֵן שְׁלֹא הִגִּיעַ לַמְצוּת,**
הָבָא לִי סָפֶתָה או הָבָא לִי חוֹתָם דרך רשות הרבים בשבת, **אֵלָּא**
מְנִיחוּ תוֹלָשׁ, מְנִיחוּ זוֹרֵק, כלומר שגם אם הקטן תולש מן המחומר
 בשבת או זורק חפץ ברשות הרבים, אין הגדול צריך למחות בו.
 הרי שקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו.
 אבִּי דוחה את הראיה: **אֱמִיר אֲבִי, מַה שְׁשֵׁנִינוּ בְּבֵרִיתָא, 'מְנִיחוּ**
תוֹלָשׁ' מְדוּבָר תּוֹלָשׁ מַעֲצִין שְׁאֵינּוּ נִקְוֶה, שכן התורה מה שגדל
 בעצין זה אינו נחשב כמחומר לקרקע, והאיסור לחלול מה שגדל
 בשבת הוא רק מדרבנן. ומה ששנינו 'מְנִיחוּ זוֹרֵק' מדובר בזורק
בְּכִרְמָלִית דְּרַבָּנָן שאינה נחשבת רשות הרבים ואין איסור לטלטל
 בה אלא מדרבנן, ולעולם יתכן שבאיסור תורה מחויבים להפריש
 את הקטן.
 הגמרא מביאה ראיה נגד רבי פדת, שבית דין מצווין להפריש את
 הקטן: **תָּא שְׁמַע** ראיה מהמשנה בשבת (קכא) ששנינו בה, **עוֹבֵד**
בּוֹכְבִּים שְׂבָא לְבָבוֹת בשבת דליקה שהיתה אצל ישראל, **אֵין**
אוֹמְרִים לו' בָּבָה, משום שחכמים אסרו אמירה לנכרי לעשות
 מלאכה בשבת עבור ישראל, וכן כשבא לכבות מעצמו אין
 צריכים לומר לו **אֵל תִּכְבֶּה, מַפְנֵי שְׁאֵין חִיּוּב שְׁבִיתָתוֹ עָלֶיְהֶם,** שאין
 הישראל מצווה לשמור על הנכרי שלא יעשה מלאכה לצרכו
 בשבת. אבל קִטְּנִי הָבָא לְבָבוֹת אוֹמְרִים לו' **אֵל תִּכְבֶּה** מפני ששְׁבִיתָתוֹ
 עָלֶיְהֶם, ומצווה הגדול לשמור על הקטן שלא יעשה איסור. הרי
 שבאופן שהקטן עובר איסור בית דין מצווים להפרישו.
 דוחה הגמרא: **אֱמִיר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּמִשְׁנָה מְדוּבָר בְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת אֱבִי,**
 שאביו עומד לידו, והקטן רואה שנוח לאביו שיכבה את הדליקה,
 שאופן זה נחשב כאילו האב מצווה לכבות והרי זה אסור. אבל
 קטן שאוכל נבלות מעצמו אין בית דין מצווים להפרישו. וכן
 במעשה של רבי פדת, לא אמר לתינוקות שאבדו מפתחותיו אלא
 שישחקו שם, ולא הכירו בדעתו שנוח לו שיביאו לו המפתחות.
 מקשה הגמרא: אם אכן בספא של המשנה מדובר בקטן שעושה
 על דעת אביו, דְּבִנְיָתָהּ – בדומה לזה יש לפרש ברישא **לְנִי עוֹבֵד**
בּוֹכְבִּים הבא לכבות, דְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת יִשְׂרָאֵל – שמדובר באופן
 שבעל הבית הישראל עומד שם והנכרי רואה שנוח לו בכך
 שיכבה, ואם כן יש להקשות מִי שְׁרִי – וכי מותר לעשות כן, והרי
 זה כאילו הישראל מצווה על כך ויש לאסור זאת ככל אמירה לגוי
 שאסורה.
 מתרצת הגמרא: **עוֹבֵד בּוֹכְבִּים אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהָ עָבִיד** – הנכרי על
 דעת עצמו הוא עושה, אפילו בלא ידיעת הישראל, כיון שידוע
 שיטול שכר מהישראל על הכיבוי לאחר השבת, נחשב שמכבה
 מרצונו שלו, ואין זה נחשב שעושה בשליחותו של בעל הבית.
 הגמרא מביאה ראיה לרבי פדת מבריייתא: **תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ**
בְּבֵרִיתָא, כִּן קֹטֵן שֶׁל חֶבֶר – אדם הנאמן על הפרשת תרומות
 ומעשרות שְׁרָגִיל לִילָף אֶצְל אַבִּי אִמּוֹ שהוא **עִם הָאָרֶץ** ואינו נאמן
 על המעשרות, **אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יֵאָכְלֵנוּ אֲבִי אִמּוֹ דְּבָרִים שְׁאֵינִים**
מְתוּקִים (ו-שאנים מעושרים), וכן אם **מִצָּא אֲבִי בְּיָדוֹ פִּירֹת**
 שקיבל אצל אביו אמו, **אֵין יִקְוֶה לו'**, כלומר, אינו צריך למנוע את
 בנו מלאכול את הפירות. הרי שאף שלפירות אלו יש דין של
 'דמאי' שאסור באכילה מכל מקום אין האב מצווה ליטול אותן
 מיד בנו, ומוכח שקטן האוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו.
 דוחה הגמרא: **אֱמִיר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּרַמְאִי תְּקִילוֹ,** כלומר, כיון שפירות

1 נוֹהֲגִין הָיִינוּ שְׂיוֹנָקִים מִבְּהֶמָה מְהוֹרָה בְּיוֹם טוֹב. מִקְשָׁה הִגְמְרָא: הִיכִי
2 דְּמִי – בַּמָּה מְדוּבֵר, אִי דְּאִיכָא סָבְנָה – אִם בְּאוּפֹן שִׁישׁ סַכְנָה, מְדוּעַ
3 דְּוֹקָא בְּיוֹם טוֹב הֵיוּ יוֹנָקִים, הֲלֹא אֲפִילוּ בְּשֶׁבֶת נִמִּי הִיָּה צָרִיךְ
4 לְהִתֵּיר לָהֶם לִינוּק, כִּיּוֹן שְׁפִיקוּחַ נֶפֶשׁ דּוּחָה כָּל הַתּוֹרָה. וְאִי בְּאוּפֹן
5 דְּלִיכָא – [שְׁאִין] סָבְנָה, אִם כֵּן אֲפִילוּ בְּיוֹם טוֹב צָרִיךְ לְהִיּוֹת אֲסוּר,
6 כְּמוֹ שֶׁבֶשֶׁת.
7 מִתְרַצֵּת הִגְמְרָא: לֹא צָרִיכָא – לֹא הוּצַרְךְ דִּינוּ שֶׁל אָבָא שְׂאוּל אֵלָא
8 בְּאוּפֹן דְּאִיכָא צַעְרָא – שִׁישׁ לוֹ צַעַר אִם לֹא יִינֵק, וְקָסְכֵר אָבָא
9 שְׂאוּל שְׁכִין שִׁיוֹנָק מְפָרַק בְּלֶאחֲרֵי יָד הוּא, כְּלוּמַר אֵת מִלֵּאכַת
10 'מִפְרָק' הוּא עוֹשָׂה בְּשִׁינוּי, שְׁכֵן יוֹנֵק בְּפִיו וְלֹא בְּדֶרֶךְ חֲלִיבָה שֶׁהִיא
11 בִּידִים, וְכָל מִלֵּאכָה הַנְעֻשִׁית בְּשִׁינוּי אֵינָה אֲסוּרָה אֵלָא מִדְּרַבְנָן,
12 לְכַךְ, בְּשֶׁבֶת דְּאִיפּוֹר סְקִילָה – שְׂאִיסוּרוֹ חֲמוּר בְּכַךְ שֶׁהַעוֹשָׂה
13 מִלֵּאכָה בִּשְׁבֶּת בְּמִזִּיד חַיִּיב סְקִילָה, גִּזְרֵי בּוֹ רַבְּנָן שֶׁלֹּא לִינוּק בִּשְׁבֶּת
14 אִף שֶׁהִיא מִלֵּאכָה בְּשִׁינוּי. אֲבָל יוֹם טוֹב דְּאִיפּוֹר לֹא – שֶׁהַעוֹשָׂה
15 מִלֵּאכָה בְּיוֹם טוֹב עוֹבֵר רַק בְּאִיסוּר לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵינוּ בְּסִקִּילָה. אִין
16 אִיסוּרוֹ חֲמוּר כֹּשֶׁל שֶׁבֶת, וְלֹא גִזְרֵי בֵּיהּ רַבְּנָן לְאִסוּר לִינוּק בְּשִׁינוּי
17 כְּשִׁישׁ צַעַר.
18 הִגְמְרָא חוֹזֶרֶת לְהִבְיָא רֵאשִׁיָּה בַּעֲנִין קֶטֶן אוֹכֵל נִבְלוֹת שְׁבִית דִּין
19 מִצְוִים לְהַפְרִישׁוֹ: תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, נֹאמֵר בְּתוֹרָה לַעֲנִין
20 אִיסוּר אֲכִילַת שְׂרָצִים (וְיִקְרָא יֵא מֵב) 'לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם', וּפְסוּק
21 זֶה מִיּוֹתֵר שֶׁהָרִי כָּבֵד נִכְתְּבוּ כְּמָה אִיסוּרִים בְּשְׂרָצִים, וְלִכֵּן דּוֹרְשִׁים
22 בּוֹ חֲכָמִים כֹּאִילוּ נֹאמֵר 'לֹא תֹאכְלוּם', וְהֵינּוּ לְהוֹזִיר הַגְּדוּלִּים עַל
23 הַקְּטָנִים שֶׁמוֹטֵל עַל הַגְּדוּלִּים לְהוֹזִיר אֵת הַקְּטָנִים שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ
24 שְׂרָצִים. מוֹכִיחָה הִגְמְרָא: מָאִי לָאוּ – הֵאֵם אִין כּוּוֹנֵת הִבְרִייתָא
25 דְּאִמְרִי לָהּ לֹא תֹאכְלוּ – שְׁחֹבָה עַל הַרְוָאָה אֵת הַקֶּטֶן אוֹכֵל שְׂרִץ
26 לְהוֹזִירוֹ עַל כֵּךְ, וְהָרִי מוֹכַח שֶׁמִּצְוִים לְהַפְרִישׁ אֵת הַקֶּטֶן מֵאִיסוּר.
27 דּוּחָה הִגְמְרָא: לֹא – אִין כּוּוֹנֵת הִבְרִייתָא שִׁיפְרִישׁוּם, אֵלָא דְּלֹא

28 לִיכְסֹף (לִיָּה) [לָהּ] בְּיָדִים – שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ אֵת הַקְּטָנִים שְׂרָצִים בִּידִים.
29 אִךְ אִם אוֹכְלִים מִעֲצָמָם יִתְכַּן בֵּית דִּין מִצְוִים לְהַפְרִישׁוֹם.
30 הִגְמְרָא מְבִיאָה רֵאשִׁיָּה דּוּמָה: תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, נֹאמֵר לִגְבִי
31 אִיסוּר אֲכִילַת דָּם (וְיִקְרָא יוֹ יב) 'כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם', וּפְסוּק
32 זֶה מִיּוֹתֵר שֶׁהָרִי כָּבֵד נֹאמְרוּ כְּמָה אִיסוּרִים בֹּאכִילַת דָּם, וְלִכֵּן
33 דּוֹרְשִׁים שְׁבֹא הַכְּתוּב לְלַמְדָּנוּ לְהוֹזִיר הַגְּדוּלִּים עַל הַקְּטָנִים שֶׁלֹּא
34 יֹאכְלוּ דָם. מוֹכִיחָה הִגְמְרָא: מָאִי לָאוּ – הֵאֵם אִין כּוּוֹנֵת הִבְרִייתָא
35 דְּאִמְרִי לָהּ לֹא תֹאכְלוּ – שֶׁהַגְּדוּלִּים צָרִיכִים לְהוֹזִיר אֵת הַקְּטָנִים
36 שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ דָם, הָרִי מוֹכַח שֶׁמִּצְוִים לְהַפְרִישׁ אֵת הַקֶּטֶן מֵאִיסוּר.
37 דּוּחָה הִגְמְרָא: לֹא – אִין כּוּוֹנֵת הִבְרִייתָא שִׁיפְרִישׁוּם מִכֵּךְ, אֵלָא דְּלֹא
38 לִיכְסֹף לָהּ – שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ אֵת הַקְּטָנִים דָּם בְּיָדִים.
39 הִגְמְרָא מְבִיאָה עוֹד רֵאשִׁיָּה: תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, נֹאמֵר לִגְבִי
40 אִיסוּר הַכְּהֵנִים לְהִיטְמָא לְמַת (וְיִקְרָא כֹא א) 'אִמּוֹר אֶל הַכְּהֵנִים בְּנֵי
41 אֶהְרֹן וְאַמְרַתְּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּיר', וּמִכְפִּילוֹת הַלְשׁוֹן שֶׁל
42 'אִמּוֹר' 'זֹאמַרְתָּ', דּוֹרְשִׁים חֲכָמִים לְהוֹזִיר גְּדוּלִּים עַל הַקְּטָנִים שֶׁלֹּא
43 יִטְמָאוּ לְמַת. מוֹכִיחָה הִגְמְרָא: מָאִי לָאוּ – הֵאֵם אִין כּוּוֹנֵת הִבְרִייתָא
44 דְּאִמְרִי לָהּ לֹא תִיטְמָו – שְׁחֹבָה עַל הַגְּדוֹל לְהַפְרִישׁ אֵת הַקְּטָנִים מִן
45 הַטּוּמְאָה, הָרִי שֶׁמִּצְוִים לְהַפְרִישׁ אֵת הַקֶּטֶן מֵאִיסוּר.
46 דּוּחָה הִגְמְרָא: לֹא – אִין רֵאשִׁיָּה מִכָּאן, שְׁאִין כּוּוֹנֵת הַתּוֹרָה שִׁיפְרִישׁוּ
47 אֵת הַקְּטָנִים מִלְּהִיטְמָא, אֵלָא דְּלֹא לִיטְמָו לָהּ – שֶׁלֹּא יִטְמָאוּ
48 הַגְּדוּלִּים אֵת הַקְּטָנִים בְּיָדִים.
49 הִגְמְרָא מְבִאֶרֶת אֵת הַצּוּרֵךְ בְּשֶׁלֶשׁ דְּרָשׁוֹת דּוּמוֹת לְהוֹזִיר גְּדוּלִּים
50 עַל הַקְּטָנִים: וְצִרִיכִי – שְׁלֹשׁ הַלִּימּוּדִים שְׁאִין לְהֵאכִיל קֶטְנִים
51 אִיסוּר בִּידִים מִ'שְׂקָצִים' וּמִ'דָּם' וּמִ'טּוּמַאֵת כְּהֵנִים' הוּצַרְכּוּ, שְׁכֵן אִי
52 אֲפֻשֶׁר לְלַמְדֵם זֶה מִזֶּה. דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן זֹאת רַק בְּאִיסוּר שְׂקָצִים, הֵינּוּ
53 אֹמְרִים שְׁדוּקָא שְׂקָצִים אֲסוּר לְהֵאכִילֵם בִּידִים,

יבמות דף קיד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) רכא

והרי היא כקטנה, ובהכרח שקטן אוכל נבלות בית דין מצווים להפרישו.
דוחה הגמרא: לעולם קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו, והטעם שצריך להוציאה בגט, משום איסורא דידה – בגלל האיסור שיעבור הבעל שהוא פקח, ולכן צריך להוציאה בגט.
עוד ראייה מהמשך משנתנו שבית דין מצווים להפרישו: אמר רבא, תא שמע, שנינו במשנתנו, שני אחין, אחד חרש ואחד פקח, שהיו נשואין לשתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת, ששואה לבעל הפקח ונישואיהם מהתורה, ואחת חרשת נשואה לבעל החרש ונישואיהם רק מדרבנן. מה חרש בעל חרשת ונפלה החרשת לפני הפקח, מה יעשה פקח בעל פקחת, הרי אינו יכול ליבם אותה כיון שהיא אחות אשתו מנישואי תורה, תצא היבמה משום אחות אשתו ומותרת לכל אדם, שאיסור ערוה של תורה דוחה זיקת יבום שלה. ואם מה פקח בעל פקחת ונפלה הפקחת ליבום מדין תורה לפני החרש, מה יעשה חרש בעל חרשת, הרי אינו יכול ליבם אותה כיון שמדרבנן היא אחות אשתו, וכן אינו יכול להמשיך לדור עם אשתו כיון שהיא אחות זקוקתו, הרי זה מוציא את אשתו בגט מחמת שהיא אחות זקוקתו, ואשת אחיו שהיא אחות גרושתו מדרבנן אסורה לעולם – עליו ועל כל העולם, כיון שהיבם החרש אינו יכול לא ליבם ולא לחלוץ, ועדיין יש עליה זיקת יבום. ומוכיחה הגמרא: והא קמא – הרי כאן שנפלה הפקחת ליבום לפני חרש בעל חרשת, דבנישואי החרש והחרשת לאו איסורא דידה איכא – אין כאן איסור לאשתו להמשיך לדור עמו, כיון שהיא חרשת ואינה בת דעת, ולא איסורא דידה איכא – ואין כאן גם איסור לבעל כיון שגם הוא חרש שאין בו דעת, וקטני מוציא חרש את אשתו החרשת בגט, וממה שהחרש וחרשת אינם יכולים להמשיך לדור יחד מוכח שקטן ואו חרש האוכל נבלות בית דין מצווים להפרישו.
דוחה הגמרא: אמר רב שמועית, באמת יתכן שמעיקר הדין אין חייבים להפריש קטן מאיסור, אלא שכאן אסור חכמים להמשיך לדור יחד נזירה משום התרת יבמה לשוק – שמא יבואו להתיר את יבמה זו להינשא לכל אדם שלא כדין, שאם יראו אנשים את החרש והחרשת דרים יחד אף שהיא אחות זקוקתו, יסברו שאין לאשת הפקח כלל זיקה, כיון שנישואי החרש אף שהיו מדרבנן דוחים הם זיקה דאורייתא, ולכן מותרים הם לדור יחד אף לכתחילה, ונמצא שיבואו להתיר את היבמה הפקחת לינשא לכל אדם שלא כדין, לכך חייבו חכמים את החרש להוציא את החרשת בגט, אבל לעולם יתכן שבכל האיסורים קטן האוכל נבלות אין צריך להפרישו.

הדרן עלך חרש

פרק חמשה עשר – האשה שלום

שני הפרקים הבאים עוסקים בדיני 'עגונה', היינו אשת איש שהלך בעלה למקום רחוק ואין ידוע אם הוא חי או מת. מדין תורה אשה זו שהחזקה באשת איש אסורה להנשא לאחר כל זמן שאין עדות גמורה של שני עדים כשרים שמת בעלה, שכן אין דבר שבערה בפחות משני עדים. אולם ב'עגונה' הקילו חכמים ותיקנו להאמין לאשה המעידה שמת בעלה, וכן לכל עד אחד שאומר שמת הבעל, ואפילו פסולי עדות נאמנים לעדות זו, כדי שלא תתעג ותהא מותרת להנשא. ומה שהקילו חכמים וסמכו על עדות זו, משום שסבירא היא שהאשה תדקדק היטב בעדותה קודם שתנשא לדעת בבירור שאכן מת בעלה, כיון שתחשוש מהקנסות האמורים לעיל (18) באשה שנשאת על פי עדות שאינה גמורה ואחר כך נודע שבעלה חי. וכן בכל עד אחד סמכו על כך שהאשה תדייק בעדותה קודם שתנשא על פיו, או סמכו על כך שדבר זה עשוי להתגלות, ובדבר העשוי להתגלות אנשים לא משקרים.

המשך בעמוד רמד

משום דאיסורין של שקצים חמור משאר איסורים בכך ששיעורם כמשהו, כלומר שחייבים עליו אף באוכל שיעור מועט של כעדשה. אבל איסור אכילת דם שאינו חמור באיסור שרצים, דעך דאיכא רביעית – שהרי אין חיוב דם אלא בשיעור רביעית, איכא לא – הייתי אומר שבזה אין דין של להזהיר גדולים על הקטנים. לכך כתבה התורה דין זה גם באיסור דם. ואי אשמעינן דין זה רק לגבי דם, היינו אומרים שרק לגבי איסור דם החמירה תורה להזהיר גדולים על הקטנים, משום דאיכא ברת – שיש בו חיוב ברת, אבל שרצים שאין בהם חיוב ברת רק מלקות, איכא לא – הייתי אומר שבהם לא החמירה תורה, לכך כתבה התורה דין זה גם באיסור שרצים. ואי אשמעינן הני תרתי – ואם התורה היתה משמיעה לנו דין זה רק בשניהם דהיינו בדם ושרצים, היינו אומרים שדווקא באלו החמירה תורה משום דאיסורין שניה ככל שכל ישראל אסורים בהם בשוה, בין כהנים ובין ישראלים, אבל מומחה – באיסור להיטמא למתים ששייך רק בכהנים, איכא לא – שמא תאמר שהתורה לא החמירה בזה להזהיר גדולים על הקטנים, לכך כתבה התורה דין זה גם באיסור טומאת כהן. ואי אשמעינן – ואם היתה התורה משמיעה את הדין רק באיסור מומחה היינו אומרים כהנים שאני – כהנים הם שונים משום דרביקה ביה מוצות יתרות – כיון שהתורה רבתה להם מצוות יותר מבישראל, ולכן החמירה בהם להזהיר גם על הקטנים, אבל הני – איסורי שרצים ודם איכא לא, היינו אומרים שאין בהם דין להזהיר גדולים על הקטנים. לכך צריכא – אכן הוצרכו כל הלימודים.
הגמרא חוזרת להביא ראייה ממשנתנו שקטן אוכל נבלות בית דין מצווים להפרישו: תא שמע, שנינו במשנתנו (לעיל קכב), שני אחין, אחד פקח ואחד חרש נשואין לשתי אחיות פקחות. מה חרש שהוא בעל פקחת, מה יעשה פקח בעל פקחת, תצא היבמה משום אחות אשה, כיון שנישואי נישואים גמורים ונמצא שאשת המת היא אחות אשתו מהתורה ואם כן אסורה עליו משום ערוה. ואם מה פקח בעל פקחת ונפלה אשתו לפני החרש מה יעשה חרש בעל פקחת שנישואי דם רק מדרבנן ואילו אשת אחיו שנפלה ליבום זקוקה לו מן התורה. מוציא את אשתו הפקחת בגט לפי שנאסרה עליו משום אחות זקוקתו, ואשת אחיו אסורה לעולם – על כל העולם, שהרי החרש אינו יכול לחלוץ, וכמו כן אינו יכול ליבם אותה כיון שמדרבנן היא אחות אשתו, שאסורה אף לאחר גירושי אשתו. ומעתה קשה, אמאי –[למה] מוציא חרש את אשתו הפקחת בגט, ואינו יכול להמשיך לדור עמה, תיתיב גביה – תמשיך לשבת תחתיו אף שיש בה איסור אחות זקוקתו, שהרי קמן איכל נבלות הוא ושכן חרש אין בו דעת והרי הוא כקטן, ואם אין בית דין מצווים להפרישו, למה כאן מפרישים אותו, ובהכרח שאף קטן האוכל נבלות בית דין מצווים להפרישו.
דוחה הגמרא: באמת אפשר שקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו, והטעם שמוציא את אשתו בגט משום איסורא דידה – משום האיסור שלה, שהרי כשם שהבעל אסור באשתו משום אחות זקוקתו כך האשה אסורה בבעלה מטעם זה, וכיון שהיא פקחת המחויבת במצוות, בית דין מחייבים את הבעל להוציאה בגט כדי להפריש אותה מאיסור.
הגמרא מביאה ראייה אחרת ממשנתנו שקטן אוכל נבלות בית דין מצווים להפרישו: תא שמע, שנינו בהמשך משנתנו, שני אחין פקחין נשואין לשתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת, מה פקח בעל חרשת, מה יעשה פקח בעל פקחת, תצא היבמה משום אחות אשה, שכיון שאשתו נשואה לו בנישואים גמורים אחותה אסורה עליו באיסור תורה. ואם מה פקח בעל פקחת, מה יעשה פקח בעל חרשת, שנישואי חלו רק מדרבנן ואילו אשת אחיו נופלת לפני ליבום מן התורה, מוציא את אשתו בגט כיון שהיא אחות זקוקתו, ואשת אחיו יוצאת בחליצה, ואינו יכול לייבמה שהרי מדרבנן היא אחות אשתו. ומעתה קשה אמאי מוציא הפקח את אשתו החרשת בגט, תיתיב גביה – תמשיך לדור עמו ואף שיש בה איסור אחות זקוקתו, מה בכך, קמן איכל נבלות הוא, שהרי חרשת אין בה דעת

משנה

1 משנתנו מבארת באלו אופנים אשה נאמנת להעיד על מות בעלה:
 2 **האשה שְׁהִלְכָה** היא וּבִעֻלָּה לְמִדֵּינָה הֵם, והיה שְׁלוֹם בֵּינוּ לְבִינָה,
 3 כלומר, לא ידוע לנו על קטטה שהיתה ביניהם, וכן היה שְׁלוֹם
 4 בְּעוֹלָם – שאין זה זמן מלחמה. וּבִאָה משם וְאִמְרָה מֵת בְּעָלִי, תִּנְשֵׂא
 5 – מותרת להנשא לאחר. וכן באופן שאין לבעלה בנים וזקוקה היא
 6 לביבוס, ואמרה מֵת בְּעָלִי, תִּתְיַבֵּס – מותרת להתייבס לאחר בעלה.
 7 אך אם היה שְׁלוֹם בֵּינוּ לְבִינָה וּמִלְחָמָה בְּעוֹלָם, או שהיה קָטָמָה בֵּינוּ
 8 לְבִינָה וּשְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וּבִאָתָה וְאִמְרָה מֵת בְּעָלִי, אֵינָה נֶאֱמָנֶת ואסורה
 9 להנשא. שבאופנים אלו יש לחשוש שמחמת הקטטה רוצה
 10 שיתירוה להנשא ובכך תאסור עצמה על בעלה, או שמחמת
 11 המלחמה טעתה בדמיניה וסברה שמת בעלה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר,
 12 לְעוֹלָם האשה אֵינָה נֶאֱמָנֶת על מיתת בעלה, אֵלָא אִם בֵּין בִּאָתָה
 13 בּוֹבָה וּבְגִירָה קִוְּעוּן. אָמְרוּ לוֹ חכמים, אַחַת זו וְאַחַת זו – בין
 14 שהראתה סימנים אלו ובין שלא הראתה, תִּנְשֵׂא – מותרת להנשא
 15 על פי עדותה.

גמרא

17 שנינו ברישא של המשנה שאם היה 'שְׁלוֹם בֵּינוּ לְבִינָה ושְׁלוֹם
 18 בעולם' נאמנת לומר מת בעלי. מבארת הגמרא: מדוע צריך
 19 לשנות שהיה שְׁלוֹם בֵּינוּ לְבִינָה ושְׁלוֹם בעולם, הלא כך הוא בסתם
 20 שיש שְׁלוֹם. אלא תֵּנָּה – שנו ברישא של המשנה שהיה 'שְׁלוֹם בֵּינוּ
 21 לְבִינָה/ מִשּׁוֹם דְּקָבְעִי לְמִתְנִי – שרצו לשנות בסיפא את האופן של
 22 קָטָמָה בֵּינוּ לְבִינָה, וכן תֵּנָּה ברישא של המשנה 'שְׁלוֹם בְּעוֹלָם/
 23 מִשּׁוֹם דְּקָבְעִי לְמִתְנִי – שרצה לשנות בסיפא את האופן של מִלְחָמָה
 24 בְּעוֹלָם, ולכן שנו ברישא את האופן ההפוך אף ללא צורך. אך
 25 באמת האשה נאמנת אף כשאין ידוע ששְׁלוֹם ביניהם ושְׁלוֹם
 26 בעולם, שכן מן הסתם אנו מניחים ששְׁלוֹם ביניהם ושְׁלוֹם בעולם.
 27 הגמרא מבארת את הטעם שאין האשה נאמנת במלחמה לומר
 28 מת בעלי: אָמַר רַבָּא, מֵאֵי מַעְמָא דְּמִלְחָמָה – שבשעת מלחמה אינה
 29 נאמנת לומר מת בעלי, מִשּׁוֹם דְּאִמְרָה בְּדָדָמִי – משום שחוששים
 30 שאומרת כן מדמיון ואומדן דעת, ואפילו שלא ראתה בעיניה
 31 שמת [דְּקָבְרָתָה] לעצמה, סָלְקָא דְּעָתָא בְּכָל הֵנִי דְּאִיקְטוּל הוּא פְּלִיט
 32 – וכי יעלה על הדעת שמוכל אלו שנהגו דווקא הוא ניצול.
 33 ואפילו אִם תִּמְצָא לומר, שִׁבְיָן דְּשְׁלוֹם בֵּינוּ לְבִינָה יש לומר שלא
 34 תעיד מדמיון שמת בעלה, אלא נִמְרָא עַד דְּחוּזָא – תמתין עד
 35 שתראה שאכן מת. מכל מקום יש לחוש דוֹמְנִין דְּקָחָ לִיָּה בְּגִירָה
 36 או בְּרִיקְחָא – פעמים שהכוהו בחץ, או בחרב, וְסָבְרָא לעצמה
 37 שוֹדְאִי מֵת ממכה זו, ואפשר שבאמת לא מת דְּאִיקָא דְּעָבֵד סָמְרִי
 38 וְחָה – יש אופנים שעושים תחבורת למכה ומתרפא, ולכן אינה
 39 נאמנת לומר מת במלחמה.

40 הגמרא מביאה דעת רבא אם בזמן 'רעבון' נאמנת לומר מת בעלי:
 41 סָבַר רַבָּא לְמִימַר, רַעֲבֹנָא אֵינוֹ בְּמִלְחָמָה, דְּלֹא אִמְרָה בְּדָדָמִי, כלומר,
 42 אם היה רעב בעולם ובאה האשה ואמרה מת בעלי, אין חוששים
 43 שאומרת כן מחמת דמיון ואומדן הדעת, אלא נאמנת שכך ראתה
 44 שמת ומותרת להנשא.
 45 רבא חזר בו: הֲרֵי אָמַר רַבָּא, רַעֲבֹנָא הֲרֵי הוּא בְּמִלְחָמָה שאף בזמן
 46 ולהעיד שמת בעלה במלחמה,

47 רעבון יש לחוש שאומרת כן מחמת דמיון ואומדן הדעת, כמו
 48 שחוששים בשעת מלחמה, כפי שהיה במעשה דלחלן. דְּהָהִיא
 49 דְּאָתָה לְקִמְיָה דְּרַבָּא – שאשה אחת באה לפני רבא ממקום שהיה
 50 בו רעב, וְאִמְרָה לִיָּה, בְּעָלִי מֵת בְּרַעֲבָא. חשש רבא שאומרת כן מחמת
 51 אומדן דעתה, ורצה לנסותה ולתפוש מתוך דבריה אם ראתה
 52 אותו מת, אָמַר לָהּ, שְׂפִיר עָבְדְתָּ דְּשִׁיזְבָתָּ נִפְשִׁיךָ – יפה עשית
 53 שהנחת את בעלך אף שהיה עדיין חי וברחת והצלת את עצמך,
 54 וכי סָלְקָא דְּקָתֵיד דְּבַהוּא וּפְרִתָא דְּנִפְשִׁיתָא דְּשִׁבְכָתָּ לִיָּה תָּהּ חַיָּי –
 55 וכי יעלה בדעתך שבמעט הקמח המנופה שהשארתי אצלו היה
 56 יכול להשאר לחיות. אָמַרָה לִיָּה, מַר נָמִי דַּעַד דְּכִי הָאֵי גְּוִינָא לֹא חַיָּי
 57 – רואה אני שגם מר יודע שבאופן זה שנשאר לו מעט קמח לא יכל
 58 להמשיך לחיות. ולמד רבא מתוך דבריה שאכן לא ראתה שמת
 59 בעלה כפי שאמרה תחילה, אלא בדמיניה סברה שודאי מת, ולכן
 60 אמרה שמת בעלה, ואין לנו לסמוך על דבריה. ומפני מעשה זה
 61 חזר בו רבא מדבריו וסבר שבזמן רעבון האשה חשודה לומר שמת
 62 על פי דמיניה, כמו שחשודה בשעת מלחמה, ואינה נאמנת.
 63 שוב מסיק רבא שברעבון יש להחמיר יותר ממלחמה: הֲרֵי אָמַר
 64 רַבָּא, רַעֲבֹנָא גְּרִיעָה מִמִּלְחָמָה, כלומר, שעת רעבון דינו גרוע
 65 ממלחמה, דְּאִילוּ בשעת מִלְחָמָה, כִּי אִמְרָה מֵת בְּעָלִי בְּמִלְחָמָה הוּא
 66 דְּלֹא מְהִימָנָא – דווקא באופן שאומרת שמת במלחמה עצמה אינה
 67 נאמנת. הָא מֵת עַל מַסְתָּו מְהִימָנָא – אבל אם אמרה שהוכה
 68 במלחמה ושב לביתו ומת על מסתו הרי היא נאמנת. וְאִילוּ גְּבִי
 69 רַעֲבֹנָא אפילו באופן שאמרה שמת על מיסתו אינה נאמנת, עַד
 70 דְּאִמְרָה מֵת וּקְבָרְתִּיו.
 71 אופנים נוספים שבהם חוששין שהאשה מעידה מדמיון: מְפֻלָּת
 72 הֲרֵי הוּא בְּמִלְחָמָה, כלומר, אם נפל הבית על הבעל או שבא רוח
 73 סערה והיה מפיל כל בתי העיר, ובאה האשה ואומרת שבעלה מת
 74 במפולת זו, יש לחוש דְּאִמְרָה בְּדָדָמִי – שאומרת כן מחמת דמיון
 75 ואומדן דעת שמת במפולת, ולא ראתה זאת, ולכן אינה נאמנת.
 76 שִׁלּוּחַ נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים – היתה מכת מדינה ובאה הרבה נחשים
 77 ועקרבים, ואמרה האשה מת בעלי מן הנחשים, הֲרֵי הֵן בְּמִלְחָמָה,
 78 שיש לחשוש דְּאִמְרָה בְּדָדָמִי ולא ראתה שמת, ואינה נאמנת. דְּכָר
 79 הִיתָה מגיפה בעיר, אָמַרְתָּ לָּהּ – יש אומרים, הֲרֵי הוּא בְּמִלְחָמָה
 80 ואינה נאמנת, וְאָמַרְתָּ לָּהּ – יש אומרים, אֵינָה בְּמִלְחָמָה ונאמנת.
 81 מבארת הגמרא: אָמַרְתָּ לָּהּ הֲרֵי הוּא בְּמִלְחָמָה, טעמה, מפני שאף
 82 בזה יש לחוש דְּאִמְרָה בְּדָדָמִי – שמדמה שמת במגיפה אפילו שלא
 83 ראתה שמת. וְאָמַרְתָּ לָּהּ אֵינָה בְּמִלְחָמָה, טעמה שאין לחשוש
 84 שאומרת על פי דמיניה שמת, אלא ודאי ראתה זאת, משום דָּאִם
 85 לא ראתה סָמְכִי אֲדָאמְרִי אֵינִשִּׁי – היתה האשה סומכת על מה
 86 שאנשים אומרים, שֶׁכּ שְׁנִין הָווּ מוֹתָנָא וְאִינִשׁ בְּלֹא שְׁנִי לֹא אָוִיל –
 87 שבע שנים היתה מגפה, ואיש לא מת קודם זמנו, ולכן לא היתה
 88 מעידה עד שתראה ממש, ואם אומרת שמת נאמנת.
 89 שנינו במשנה, האשה אינה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה.
 90 מסתפקת הגמרא: אֵיבְעָא לָהּ, הַחֲוִיקָה הִיא מִלְחָמָה בְּעוֹלָם,
 91 כלומר, אם לא נודע לנו שיש מלחמה בעולם אלא על פיה, הִיא
 92 חֲוִיקָה, האם נאמנת להעיד על מות בעלה, מִי אִמְרִינִי – האם אנו
 93 אומרים שבאופן זה יש סברה להאמינה, שכן מָה לָּהּ לְשַׁקֵּר
 94 ולהעיד שמת בעלה במלחמה,